lus, *Hebr. 5. v. 6.* Unde illa oblatio in ara crucis nonniſi ut conjuncta Reſurrectioni plene evacuavit antiquum Sacerdotium. Unde addit Paulus, v. 9. *Et conſummatus factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ*. Super quæ S. Thom. Lect. 2. *Conſummatus* (inquit) *quia poſt Paſſionem habuit impaſſibilitatem. Et ideo quia ſecundum hoc ex toto perfectus eſt, convenit ſibi alios perficere.* Neque hic contradicere intendimus iis, quæ in *Tract. de Legibus q. 4. dub. 6. §. 3.* diximus, in Chriſti morte ceſſaſſe Legem Moſaicam; ſed ſolum intendimus, conſummate ceſſaſſe in Chriſti morte, ut cum ejus Reſurrectione conjuncta.

§. II.

Poſterior reſolutio.

VII. Dico ſecundo. Probabilius cenſeo, Baptiſmi obligationem cœpiſſe ſtatim poſt Chriſti Reſurrectionem; nimirum cum Chriſtus, *Matth. ult. v. 18. & 19.* dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: docentes eos ſervare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Ideoque ab illo puncto cœpiſſe obligare Legem Baptiſmi, modo tamen infra explicando.

Probatur. Nam, ex nuper dictis, in Chriſti Reſurrectione Lex antiqua fuit penitus extincta, & Sacerdotium vetus translatum in novum; ergo Lex nova cœpit obligare: deſitio enim Legis antiquæ fuit inchoatio novæ, *& translato Sacerdotio, neceſſe eſt, ut Legis translatio fiat*, ut S. Paulus ſupra citatus, ait, *Hebr. 7. v. 12.* Hinc Hieronymus, & Auguſtinus in magna illa controverſia, quæ diu inter illos exarſit, circa obſervantiam Legalium, licet diſſentirent in quæſtione: an eſſent poſt Reſurrectionem mortifera; conveniebant tamen in hoc, quod erant penitus extincta, & mortua. De quo videnda ſunt quæ diximus, *Tom. I. in 1. 2. Tract. de Legibus, q. 4. dub. 7.*

VIII. Reſpondent Contrarii, quod eſto a die Reſurrectionis Lex vetus fuerit evacuata; nondum tamen Baptiſmus fuit in præcepto, niſi uſque ad ſufficientem Evangelii promulgationem: quo medio tempore totus mundus redactus fuit ad ſtatum Legis naturæ; & remedia ſalutis, quæ in eo ſtatu erant, ſuam utilitatem non amiſerunt: non enim erant umbræ futurorum, ſicut Moſaica, ſed quaſi connaturalia, & media per ſe talia ad ſalutem.

IX. Sed contra. Nam ſi extincta Lege moſaica, non ſtatim cœpiſſet Lex evangelica; Chriſtus veniſſet legem moſaicam ſolvere, non adimplere; quia Legem implere, eſt Legem figurativam in figuratam convertere: atqui Chriſtus proteſtatur, Matth. 5. v. 17. *Nolite putare quoniam veni ſolvere legem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere*; ergo &c. Quemadmodum igitur in naturalibus unius corruptio eſt alterius generatio: ita Legis antiquæ abolitio fuit Legis novæ productio, nec illa deſiit obligare, niſi per obligationem iſtius. Hinc S. Leo, *Serm. 8. de Paſſione*, ait: *Ut ergo umbræ cederent corpori, & ceſſarent imagines ſub præſentia veritatis; antiqua obſervantia novo excluditur ſacramento, hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis aufertur; & legalis feſtivitas dum mutatur, impletur.*

X. Secundo prob. Concluſio ſic. Si Baptiſmus non cœpiſſet obligare ſtatim poſt Reſurrectionem, hoc ideo fuiſſet, quia Lex poſitiva non obligat, niſi poſtquam venit in notitiam ſubditorum: ſed hoc eſt falſum: licet enim excuſentur ab ejus tranſgreſſione, qui eam invincibiliter ignorant; tamen nunc per ſe obligare incipit, cum publico edicto a Principe in aula ſua ſtatuitur, & promulgatur, ut diximus *Tom. I. in 1. 2. Tract. de Leg. q. 6. dub. 4. & q. 1. dub. 3. §. 3.* Immo ſi Lex neminem obligaret, quouſque in ejus notitiam deveniret; improprie diceretur, ignorantiam Legis excuſare a tranſgreſſione, quia excuſatio non eſt, niſi ab eo, ad quod homo obligatur. Cum ergo ſtatim poſt Reſurrectionem Chriſtus apparens Diſcipulis Legem Baptiſmi publice promulgaverit, dicens: *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos &c.* ex tunc Baptiſmus cœpit eſſe in præcepto; licet daretur locus ignorantiæ invincibili excuſanti eos, qui de Evangelio non audierant, uſque ad ſufficientem Evangelii promulgationem.

XI. Sed argues primo. Præceptum Baptiſmi non potuit obligare ante ſufficientem ſui promulgationem. Ut enim docet S. Thom. 1. 2. *quæſt. 90. art. 4. Ad hoc, quod lex virtutem obligandi obtineat, quod eſt proprium legis; oportet quod applicetur hominibus, qui ſecundum eam regulari debent: talis autem applicatio fit per hoc, quod in notitiam eorum deducitur ex ipſa promulgatione;* Sed hæc non fuit facta ante Pentecoſten; ergo ante non obligavit. Min. prob. Tum quia: Apoſtoli non propoſuerunt publice Legem Evangelii, niſi in die Pentecoſtes. Tum quia: ut docet S. Leo, *Serm. 1. de Pentecoſte*, promulgatio Legis Moyſis figura fuit promulgationis Legis evangelicæ: ſed lex Moyſis promulgata fuit non prius, quam die quinquageſimo a Paſchate Judæorum; ergo & Lex evangelica non prius debuit promulgari, quam die Pentecoſtes, quæ eſt quinquageſima a die Paſchatis.

XII. Reſpondeo, diſt. maj. Ante ſui promulgationem ſufficientem ad rationem legis, conc. maj. Sufficientem ad tollendam ignorantiam invincibilem ejus, & reddendum inexcuſabilem ab ejus tranſgreſſione, neg. maj. & diſt. min. Non fuit facta ſufficienter ad tollendam ejus ignorantiam &c. conc. min. Sufficientem ad obligationem, & rationem legis, nego min. Ut enim dixi, citato *Tract. de Legibus quæſt. 1. dub. 3. §. 3. num. 20. & quæſt. 6. dub. 4. §. 1. num. 5.* ut lex ex ſe incipiat obligare, ſat eſt, ut publicetur in ſuprema civitate Regni, vel coram ſupremo corpore politico: & licet facta hac publicatione non peccent ii, quibus nondum innotuit; hoc non eſt ex defectu legis, ſed ex defectu notitiæ: ignorantia enim eos excuſat a peccato. Sic Leges pontificiæ, ex quo Romæ ſunt publicatæ, cenſentur vim obligativam acquiſiviſſe. Cum ergo Chriſtus ſupremus Eccleſiæ Princeps Legem Baptiſmi coram Apoſtolis, qui erant ſupremum Eccleſiæ corpus politicum, præceperit, ac promulgarit, dum dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas &c. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* probabilius credo, ab eo tempore Baptiſmum cœpiſſe habere vim Legis obligantis; quamvis illi, ad quorum notitiam nondum devenerat, ratione ignorantiæ, quæ in illis erat invincibilis, excuſarentur. Quæ ignorantia ſublata poſtea fuit, magna ex parte, in die Pentecoſtes, quo Baptiſmus & Lex evangelica fuit omnibus gentibus, quæ tunc in Jeruſalem convenerant, promulgata.

Hinc ad primam min. prob. reſpondeo, ſolum evincere, non fuiſſe Baptiſmum ante diem Pentecoſten promulgatum, promulgatione ſufficiente ad tollendam ignorantiam invincibilem; non vero promulgatione ſufficiente ad rationem legis obligantis. Unde S. Auguſt. Tract. 7. in Jo: *Audiſtis* (inquit) *Quomodo a Sion prodiit Lex, & verbum Domini ab Jeruſalem. Ibi enim audierunt Diſcipuli. Ite baptizate gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Ad ſecundam etiam dico, Legem Moyſi tunc cœpiſſe habere vim legis, quando a Deo fuit tradita Moyſi in Monte Sina. Cum vero a Moyſe fuit annuntiata populo; illa non fuit promulgatio neceſſaria ad rationem Legis, ſed ſolum declaratio; ne homines ab ejus obſervantia, poſſent ignorantia excuſari.

XIII. Argues ſecundo. Si ſtatim poſt Chriſti Reſurrectionem; & ante publicationem ejus populo cœpit Lex evangelica obligare; Judæi ipſam ignorantes caruerunt remedio originalis peccati pro ſuis parvulis: quandoquidem Circumciſio ab eo puncto, quo Baptiſmus, & Lex evangelica cœpit obligare, amiſit totam vim emundandi ab originali: at hoc divinam bonitatem non decebat; ergo &c.

XIV. Huic inſtantiæ reſpondere tenentur, puto, etiam Contrarii. Nam & ipſi dicunt, ni fallor, & ſaltem dicere tenentur, Circumciſionem in morte, & Reſurrectione Chriſti inutilem evaſiſſe; ergo toto illo tempore, a Reſurrectione Chriſti ad Pentecoſten, caruerunt remedio originalis pro parvulis ſuis. Idem dicere debebunt poſt diem Pentecoſtes de Judæis, & Gentilibus Jeroſolymis non exiſtentibus; ad quos non ſtatim pervenire poterat notitia Legis evangelicæ.

Reſpondeo, vel concedendo, toto illo tempore a Chriſti Reſurrectione ad Pentecoſten, ſive ad Evangelium promulgatum, pueros Hebræorum, & Gentilium caruiſſe remedio pro peccato originali; non quia tunc non eſſet, ſed quia ab eis ignorabatur: ſicut modo pueri, qui naſcuntur ex infidelibus, ad quos notitia Evangelii non pervenit, tali rimedio carent.

Vel tempore illo intermedio, ex miſericordia Dei, profuiſſe parvulis Circumciſionem. Decuit enim, ut toto illo tempore, quo divina bonitas ſuſtinuit Legem moſaicam, non auferret, ſaltem pro parvulis tunc morientibus, ejus utilitatem; eo modo, quo, ut ſupra vidimus, Contrarii volunt, pro eo tempore voluiſſe pro parvulis remedium Legis naturæ.

XV. Argues tertio. Obſervantia quorumdam Legalium fuit, *Act. 15. v. 18.* ab Apoſtolis præcepta: *Viſum eſt enim Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, quam hæc neceſſaria ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocato*: At ſi Legalia per Chriſti mortem fuiſſent penitus extincta, non potuiſſent ea Apoſtoli præcipere; ergo &c.

XVI. Reſpondeo, quod ſi hoc evincit, probat, quod nec etiam poſt publicationem Evangelii Legalia fuerint extincta: Decretum enim illud fuit ab Apoſtolis editum in primo Concilio Jeroſolymitano; quod certe coactum fuit multo poſt promulgationem Evangelii factam in die Pentecoſtes.

Dico ergo cum S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 103. *art.* 4. *ad* 3. ubi rejectis aliis reſponſionibus: *Iſta* (inquit) *ſunt prohibita, non ad obſervandum cæremonias Legis; ſed ad hoc, quod poſſet coaleſcere unio Gentilium, & Judæorum ſimul habitantium. Judæis enim, propter antiquam conſuetudinem, ſanguis, & ſuffocatum erant abominabilia: comeſtio autem immolatorum ſimulacris poterat in Judæis generare circa Gentiles ſuſpicionem reditus ad Idololatriam. Et ideo iſta fuerunt prohibita pro tempore illo, in quo de novo oportebat convenire in unum Gentiles, & Judæos. Procedente autem tempore; ceſſante cauſa ceſſavit & effectus &c.* De abrogatione Legalium fuſe locuti ſumus, citato *Tract. de Legib. q. 4. dub. 7.* quo Studioſum remittimus.

QUÆSTIO IV.

De Miniſtro Baptiſmi.

POST examinatam inſtitutionem Baptiſmi, ad ejus miniſterium gradum facimus. Hic examinabimus, quinam poſſit eſſe Baptiſmi Miniſter: An ſolus Sacerdos, an etiam Diaconus, an laicus, ſive maſculus, ſive mulier: An Hæreticus, an etiam Infidelis non baptizatus: An idem a ſeipſo; & alia, quæ ad miniſterium pertinent.

DUBIUM I.

An Miniſter Baptiſmi ſit ſolus Epiſcopus, an etiam Presbyter, vel Diaconus?

§. I.

De Epiſcopo, & Presbytero.

I. Miniſter Baptiſmi duplex eſſe poteſt. Unus ordinarius, & ſolemnitatis; qui nimirum in conventu Eccleſiæ ſolemni ritu baptizat: alter extraordinarius, & neceſſitatis; qui nimirum urgente neceſſitate in quocumque loco baptizat.

II. Dico ergo primo. Miniſter ordinarius, & ſolemnitatis Baptiſmi primo eſt Epiſcopus. Probatur ex antiqua Eccleſiæ praxi, cujus teſtes ſunt Tertullianus, *lib. de Bapt. cap.* 17. ubi de dando Baptiſmo loquens, ait: *Dandi quidem habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus.* S. Hilarius *in Pſalm.* 67. vocans munus baptizandi officium Sacerdotale, & Apoſtolicum. Theodoretus, *lib. 2. Hiſt. Eccleſ. cap.* 24. refert, Conſtantinum Magnum miſiſſe veſtem auream ad Macarium Jeroſolymæ Epiſcopum, qua indutus ſolemniter baptizaret. Solebant enim Epiſcopi quondam conferre Baptiſmum diebus feſtivis, maxime in vigilia Paſchatis, & Pentecoſtes, de quo more ſcribit Hincmarus *Opuſc.* 5.

Ratio etiam id ſuadet. Nam Epiſcopi ſunt ex officio ſuo diſpenſatores Myſteriorum Dei; & habent poteſtatem expeditam, & completam ſuper corpus Chriſti myſticum. Ideoque Chriſtus, *Matth. ultimo*, Apoſtolis, qui Epiſcopi erant, munus docendi, & baptizandi injunxit: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos &c.*

III. Dico ſecundo. Non ſolus Epiſcopus, ſed etiam Preſbyter eſt Miniſter ordinarius, & ſolemnitatis Baptiſmi. Ita Concilium Florent. in Decreto Eugenii, ubi agens Pontifex de Miniſtro Baptiſmi, ait: *Miniſter hujus ſacramenti eſt Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Probatur etiam ratione S. Thom. 3. *par. qu.* 67. *art.* 2. ſub hac forma. Sacerdotes ad hoc conſecrantur, ut ſacramentum corporis Chriſti conficiant, quod eſt ſacramentum Eccleſiaſticæ unitatis, ſecundum illud Apoſtoli, 1. Cor. 10. ver. 17. *Unus panis, & unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane, & de uno calice participamus*: ſed per Baptiſmum aliquis fit particeps Eccleſiaſticæ unitatis, & accipit jus ad menſam Domini accedendi; ergo *Sicut ad Sacerdotem pertinet conſecrare Euchariſtiam (ad quod principaliter Sacerdotium ordinatur) ita ad proprium officium Sacerdotis pertinet baptizare: ejuſdem enim videtur eſſe operari totum, & partem in toto diſponere.*

IV. Sed dices primo. Sub eodem præcepto injungitur, *Matth. ultimo*, officium docendi, & baptizandi: ſed docere ex officio pertinet ad ſolum Epiſcopum; ergo & baptizare pertinet tantum ad officium Epiſcopi.

Reſpondet S. Thom. citatus, ad 1. *Quod utrumque officium ſcilicet, docendi, & prædicandi, Dominus Apoſtolis injunxit; quorum vices gerunt Epiſcopi: aliter tamen, & aliter. Nam officium docendi commiſit eis Chriſtus, ut ipſi per ſe illud exercerent, tamquam principaliſſimum: unde & Apoſtoli dixerunt, Act.* 6. Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. *Officium autem baptizandi commiſit Apoſtolis, ut per alios exercendum. Unde & Apoſtolus dicit*, 1. *Cor.* 1. Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare: *Et hoc ideo, quia in baptizando nihil operatur meritum, & ſapientia Miniſtri, ſicut in docendo, ut patet ex ſupradictis* (qu. 64. art. 5. 6. & 9.) *in cujus etiam ſignum nec ipſe Dominus baptizavit, ſed Diſcipuli ejus, ut dicitur, Joan. 4. Nec tamen per hoc excluditur, quin Epiſcopi poſſint baptizare: quia quod poteſt poteſtas inferior, poteſt & ſuperior. Unde Apoſtolus ibidem* (1. Cor. 1. ver. 14.) *dicit, ſe quoſdam baptizaſſe.*

V. Dices ſecundo. Per Baptiſmum annumeratur aliquis populo Chriſtiano, quod videtur ad officium ſolius Principis pertinere: ſed Principatum in Eccleſia tenent Epiſcopi; ergo videtur, quod baptizare pertineat ſolum ad officium Epiſcopi.

Reſpondet S. Thom. *ad* 2. ibidem. *Quod in qualibet Republica, ea, quæ ſunt minora, pertinent ad minores; majora vero majoribus reſervantur, ſecundum illud, Exodi* 18. Quidquid majus fuerit, referant ad te, & ipſi tantummodo minora judicent. *Et ideo ad minores civitatis Principes pertinet diſponere de infimo populo: ad ſummos autem Principes pertinet diſponere ea, quæ pertinent ad majores civitatis. Per Baptiſmum autem non adipiſcitur aliquis, niſi infimum gradum in populo Chriſtiano: & ideo baptizare pertinet ad minores Principes Eccleſiæ, ideſt, ad Presbyteros, qui tenent locum ſeptuaginta duorum Diſcipulorum Chriſti, ut dicit Gloſſa, Lucæ* 10.

VI. Si dicas. Conſecrare Baſilicas, ungere Altaria, Chriſma conficere ſolius Epiſcopi officium eſt: ſed his major eſt Baptiſmus, quo homines conſecrantur Deo; ergo ad Epiſcopum magis, quam ad minorem Presbyterum videtur pertinere.

Reſpondeo cum S. Thom. ibid *ad* 3. quod ſacramentum Baptiſmi potiſſimum quidem eſt neceſſitate: *Sed quantum ad perfectionem ſunt quædam alia potiora, quæ Epiſcopis reſervantur.*

VII. Adverto tamen; quod licet Presbyteri ex vi ſuæ ordinationis poteſtatem habeant ſolemniter baptizandi, ideoque ſint miniſtri ordinarii; hoc tamen munus exercere non poſſunt licite, niſi cum ſubordinatione, & dependentia ab Epiſcopo, ejuſque deputatione. Eo enim proportionali ſenſu, quo quilibet Sacerdos, ex vi ſuæ ordinationis, ex officio poteſt abſolvere a peccatis, poteſt etiam ex officio baptizare; ſed ſicut quilibet Sacerdos non poteſt quemcumque, & a quibuſcumque peccatis abſolvere, niſi vel a Pontifice, vel ab Epiſcopo ad id exponatur: ita nec poteſt quilibet Sacerdos quemlibet ſolemniter, & ex officio baptizare; ſic ut ſupra quoſcumque, in quibuſlibet Diœceſibus, vel Parœciis poſſit id muneris ex officio exercere: ſed, ut id poſſit, vel ubique, vel in certis locis, ex deſignatione Superioris pendet. Ratio eſt. Quia per Baptiſmum fideles introducuntur in Eccleſiam, & conſtituuntur in hac, vel illa Diœceſi, vel Parœcia; ideoque ad Paſtores Eccleſiæ ſpectat diſponere, quinam Sacerdotes debeant baptizandos in Eccleſiam inducere, eoſque in hac, vel illa Diœceſi, aut Parochia conſtituere: Quapropter Eccleſia ſtatuit, ut hoc officium regulariter a ſolis Parochis exerceatur. Eſt tamen differentia inter facultatem abſolvendi, & baptizandi: quod Sacerdos non deputatus ad abſolvendum, invalide abſolvit; Sacerdos tamen non deputatus ad baptizandum ſolemniter baptizans, baptizat quidem illicite, ſed tamen valide.

§. II.

De Diacono.

VIII. Dico tertio. Diaconus, vel alius, Sacerdote inferior, non poteſt eſſe ordinarius Baptiſmi Miniſter. Ita S. Thom. 3. *par. qu.* 67. *art.* 1. his verbis: *Sicut Cæleſtium Ordinum proprietas, & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur, ut Dionyſius dicit, cap. 7. Cæleſt. Hierarch. ita etiam ex nominibus Eccleſiaſticorum Ordinum accipi poteſt, quid ad unumquemque pertineat Ordinem. Dicuntur autem Diaconi quaſi Miniſtri: quia videlicet ad Diaconos non pertinet aliquod ſacramentum principaliter, & quaſi ex proprio officio præbere; ſed adhibere miniſterium aliis Majoribus in ſacramentalem exhibitionem. Et ſic ad Diaconum non pertinet, quaſi ex proprio officio, tradere ſacramentum Baptiſmi; ſed in collatione hujus ſacramenti, & aliorum aſſiſtere, & miniſtrare Majoribus* (Epiſcopo ſcilicet, & Presbytero) Ex quo colligitur multo minus Subdiaconos, & alios in inferioribus Ordinibus conſtitutos poſſe eſſe Miniſtros ordinarios Baptiſmi.

IX. Sed dices. Chriſtus ſimul injunxit officium prædicandi Evangelium, & baptizandi: ſed Diaconi officium eſt evangelizare, & Evangelium prædicare; ergo & baptizare.

Reſpondeo, neg. min. cum S. Thom. citato, *ad* 1. Ad Diaconum enim pertinet quidem recitare Evangelium in Eccleſia, & prædicare ipſum per modum Catechizantis: ſed docere, & exponere Evangelium, quod eſt perficere, proprie officium Epiſcopi eſt.

X. Dico quarto. Diaconus ex commiſſione poteſt ſolemniter baptizare. Id enim legitur in Scriptura, *Act.* 8. de Philippo Diacono, qui cum Samaritanis prædicaſſet Chriſtum, dicitur, ver. 12. *Cum vero credidiſſent Philippo evangelizanti de Regno Dei, in nomine Jeſu Chriſti baptizabantur viri, ac mulieres.* Et *ver.* 38. Idem Philippus baptizavit Eunuchum Reginæ Candacis. Hanc fuiſſe ſui temporis praxim Tertullianus teſtatur, *lib. de Baptiſmo, cap.* 17. ubi poſt Presbyteros in miniſterio Baptiſmi ponit Diaconos: *Non tamen* (inquit) *ſine Epiſcopi auctoritate.*

XI. Sed inquies: Sicut Diaconus non poteſt ſolemniter baptizare ſine Epiſcopi licentia, ita neque Presbyter, ut diximus; ergo vel uterque baptizat ex commiſſione, vel ſi Presbyter baptizat ex officio, cur non Diaconus?

Reſpondeo, Presbyterum jure ordinario, & ex vi ſui ordinis habere officium baptizandi: ſicut enim ex vi Ordinis habet actionem ſupra Corpus Chriſti verum: ita habet ex vi ejuſdem poteſtatem ſupra Corpus Chriſti myſticum: in exercitio tamen hujus poteſtatis, ut ordo in Eccleſia ſervetur, ab Epiſcopo dependet. At Diaconus, ex vi ſui Ordinis, nullius ſacramenti conficiendi poteſtatem habet; ſed ſolum Sacerdoti illa conficienti miniſtrandi: ideoque ſi aliquando baptizat, non ex officio, ſed ex commiſſione id facit. Unde Gelaſius I. 93. diſt. cap. *Diaconus*, relatus a S. Thom. præfato *art.* 1. ait: *Abſque Epiſcopo, vel Presbytero* (Diaconi) *baptizare non audeant; niſi prædictis Ordinibus fortaſſe longius conſtitutis neceſſitas extrema compellat.* Et hoc modo, abſentibus Apoſtolis, Philippus Diaconus evangelizabat, & baptizabat. Et ut ait S. Thom. citatus, *ad* 3. in abſentia Majorum B. Laurentius baptizavit.

XII. Noto tamen: quod licet Diaconus ordinaria poteſtate baptizandi careat; cum tamen ex vi ſui Ordinis prope accedat ad Presbyterum, inchoatam quamdam poteſtatem habeat, ut in abſentia illius, nedum in caſu neceſſitatis extremæ (in qua eam habet quivis Diacono inferior, etiam laicus) ſed etiam gravis, baptizare; & nedum private, ſed etiam ſolemniter in Eccleſia, & patet ex gloſſa ſuper dictum cap. *Diaconos*. Ubi dicitur, Diaconum Presbytero juſtam ob cauſam juſſum, in Eccleſia, adeoque ſolemniter baptizare poſſe, etiam in præſentia ipſius Presbyteri. Juſta autem, & gravis cauſa cenſetur, ſi verbi gratia Parochus ægrotet, & non ſit alius Sacerdos, cui poſſit committi: ſi multi ſint, qui Baptiſmo indigent, & Parochus non poteſt omnibus ſufficere: (Quod probabile eſt, fuiſſe factum, cum ad prædicationem Petri uno die tria, alio quinque hominum millia baptizati ſunt) & hoc maxime ſi abſque aliquo notabili incommodo Baptiſmus differri non poſſit.

XIII. Quæri ſolet: Utrum aliquando ſoli Epiſcopi Baptiſmum miniſtrarint.

Reſpondendum videtur affirmative. Prioribus enim Eccleſiæ ſeculis, quibus ſolemnis Baptiſmus ad longum tempus (niſi urgeret vitæ periculum) differebatur: ſolebat Epiſcopus diebus ſolemnibus, maxime in Sabbato Paſchatis, & Pentecoſtes, Baptiſma conferre. Unde Dionyſius, *lib. de Eccl. Hierarch.*

cap. 2. ritum Baptiſmi deſcribens dicit, ab Epiſcopo aſſiſtentibus ei Presbyteris, hoc ſacramentum miniſtrari. Huc ſpectant verba Tertulliani, *lib. de Bapt. cap.* 17. citati, dicentis: *Dandi quidem* (Baptiſmi) *habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus. Deinde Presbyter, & Diaconi; non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem.* Et S. Paulini in S. Ambroſii vita ſcribentis: *In rebus etiam divinis implendis fortiſſimus labor: in tantum, ut quod implere ſolitus erat circa baptizandos, quinque poſtea Epiſcopi, a tempore, quo deceſſit, vix implerent.* Unde Catechiſmus Concil. Trid. *par.* 2. *de Sacr. Bapt. nu.* 23. ait: *Quod ſi aliquando Patres Sacerdotibus ſine Epiſcopi venia baptizandi jus permiſſum non eſſe dixerint; id de eo Baptiſmo, qui certis anni diebus ſolemni cæremonia adminiſtrari conſueverat, intelligendum videtur.* Quamquam dubitari poſſet, an hic ſolemnis Baptiſmus, qui a ſolo Epiſcopo miniſtrabatur, eſſet ſubſtantia Baptiſmi; an vero ſolemnitas quædam, quæ circa baptizatos aqua ab Epiſcopo celebratur; aut ſacramentum Confirmationis, quod olim conjunctim cum Baptiſmo conferebatur. Ait enim S. Hieronymus adverſus Luciferianos: *Non quidem abnuo, hanc eſſe Eccleſiæ conſuetudinem; ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros, & Diacones baptizati ſunt. Epiſcopus ad invocationem S. Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Hoc tamen dicit factitatum, *Ad honorem potius Sacerdotii, quam ad legem neceſſitatis.* Ut ut tamen ſit, poſt quintum ſeculum, cum maxime mos invaluerit, pueros ſtatim natos, etiam non imminente vitæ periculo baptizandi; cœperunt Presbyteri, etiam in Epiſcopalibus urbibus baptizare: & ſenſim obtinuit, ut ſoli, præſertim Parochi, baptizarent, reſervata Epiſcopis Confirmatione.

D u b i u m II.

An Miniſter Baptiſmi poſſit eſſe Laicus?

§. I.

Reſolutio Dubii.

I. LAicum non eſſe Miniſtrum Baptiſmi ex officio, & ſolemnitate, exploratum eſt. Dubium ſolum eſt: an ſit ſaltem miniſter neceſſitatis; & an ſolus maſculus, an vero etiam mulier. Mulierem enim præcipue excludit Calvinus, *lib.* 4. *Inſtit. cap.* 15. §. 20. *&* 21. contra quem egi in *Vera Eccleſia, Tom. I. cap.* 15. §. 9.

II. Dico ergo. Laicus in caſu neceſſitatis non ſolum valide, ſed etiam licite poteſt ſacramentum Baptiſmi miniſtrare: ſive maſculus, ſive femina ſit. Aſſertio hæc quoad ſingulas partes probanda eſt.

Quod enim a laicis collatus validus ſit Baptiſmus, conſtare videtur. Nam ſi, ut infra dicetur, ratum eſt Baptiſma ab hæreticis, immo & infidelibus datum; a fortiori ratus erit a laicis catholicis datus. Quare, a Chriſto ad hæc uſque tempora, de Baptiſmo ita collato nemo dubitavit. Datus a non baptizato nonnullis quidem Patribus, inter quos Auguſtinus, incertus viſus eſt: datum ab hæreticis veteres quidem Patres aliqui improbarunt: ſed an valeat a laicis catholicis collatus, nemo dubitavit unquam. Immo id expreſſe Tertullianus, affirmat, *lib.* 1. *de Baptiſmo cap.* 17. his verbis: *Dandi quidem habet jus ſummus Sacerdos, qui eſt Epiſcopus, dehinc Presbyteri, & Diaconi.... Alioquin etiam laicis jus eſt. Quod enim ex æquo accipitur, ex æquo dari poteſt.... Proinde & Baptiſmus æque Dei cenſus ab omnibus exerceri poteſt.* Merito igitur Conc. Lateran. 4. *cap. Firmiter*, ſtatuit, Baptiſma a quocumque rite collatum, valere ad ſalutem, & Eugenius IV. *in Decreto ad Armenos*, loquens de Miniſtro Baptiſmatis, ait: *In caſu autem neceſſitatis, non ſolum Sacerdos, vel Diaconus, ſed etiam laicus & mulier, immo etiam paganus, & hæreticus, baptizare poteſt; dummodo formam ſervet Eccleſiæ, & facere intendat, quod facit Eccleſia.*

Ratio autem S. Thom. 3. *par. qu.* 67. *art.* 3. eſt: *Ad miſericordiam ejus, qui vult omnes homines ſalvos fieri, pertinet, ut remedium inveniat. Inter omnia autem ſacramenta maxime neceſſitatis eſt Baptiſmus, qui eſt regeneratio hominis in vitam ſpiritualem. Quia pueris aliter ſubveniri non poteſt; & adulti non poſſunt aliter, quam per Baptiſmum, plenam remiſſionem conſequi, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam. Et ideo, ut homo circa remedium tam neceſſarium defectum pati non poſſit, inſtitutum eſt; ut & materia Baptiſmi ſit communis, ſcilicet, aqua, quæ a quolibet de facili haberi poteſt, & Miniſter Baptiſmi etiam ſit quicumque non ordinatus: ne propter defectum Baptiſmi homo ſalutis ſuæ diſpendium patiatur.* Quæ S. Thomæ verba compendio referens Catechiſmus Concil. Trident. *par.* 2. *de Bapt. nu.* 24. ait: *Nam cum hoc ſacramentum neceſſario ab omnibus percipiendum ſit: quemadmodum aquam ejus materiam* (Chriſtus) *inſtituit, qua nihil magis commune eſſe poteſt; ſic etiam neminem ab ejus adminiſtratione excludi voluit. Quamvis, ut dictum eſt, non omnibus liceat ſolemnes cæremonias adhibere: non quidem, quod ritus, aut cæremoniæ plus dignitatis, ſed quod minus neceſſitatis, quam ſacramentum, habeant.*

III. Quod vero laici tam maſculi, quam feminæ licite Baptiſma in caſu neceſſitatis miniſtrare poſſint; eſſo ex dictis appareat; ſi enim in caſu neceſſitatis neminem excludi Chriſtus voluit, ſequitur, quod omnes etiam laici Baptiſma licite miniſtrare queant. Nihilominus, ſi Arcudio, in ſuo Tractatu *de Bapt. cap.* 2. fides eſt, Rutheni, Moſcovitæ, aliæque Provinciæ, quæ fidem Chriſti ritu Græco profitentur, in hoc errore, ſcrupulo, ac religione verſantur, ut abſente Presbytero malit permittere, ut infantes ſine Baptiſmo e vita decedant, quam eos ſalutari lavacro abluere: quod exiſtiment, ſibi laicis ne in neceſſitate quidem licere hoc munere fungi. His adhæret Calvinus, loco ſupra citato, aſſerens, peccare omnes, qui cum non ſint ordinarii Eccleſiæ Miniſtri, Baptiſma etiam in neceſſitate conferre audent. Cumque negare poſſit, oppoſitum quovis ſeculo in praxi fuiſſe, dicere non veretur: *Quod autem multis ab hinc ſeculis, adeoque ab ipſo fere Eccleſiæ exordio uſu receptum fuit, ut in periculo mortis laici baptizarent, ſi miniſter in tempore non adeſſet; non video, qua firma ratione defendi queat:* Ita citato §. 20. Et hoc præcipue denegat mulieribus. Hunc autem alio errore tuetur, dicens, infantes fidelium, etſi abſque Baptiſmo decedant, adhuc in regnum Cælorum admitti ex vi pacti, & promiſſionibus Dei. Ita ibidem, §. 22. ſed de hoc infra.

IV. Nihilominus hujus Catholicæ veritatis teſtes ſunt Tertullianus citatus, *lib. de Bapt. cap.* 17. his verbis: *Sufficiat ſcilicet in neceſſitate, ut utaris, ſicubi, aut loci, aut temporis, aut perſonæ conditio compellit. Tunc enim conſtantia ſuccurrentis excipitur, cum neget circumſtantia periclitantis.* Concilium Eliberitanum, can. 38. *Peregre* (inquit) *navigantes, aut ſi Eccleſia in proximo non fuerit, poſſe fidelem baptizare in neceſſitate.* Hieronymus de hac praxi contra Luciferianos ſcribens, ait, *Baptizare, ſi neceſſitas cogat, ſcimus, etiam licere laicis.* Cui totius Eccleſiæ uſui robur addidit Gelaſius Papa, in *Epiſt. ad univerſos Epiſcopos, cap.* 9. ubi loquens de Baptiſmate: *Quod* (inquit) *& laicis fidelibus plerumque permittitur, ne quiſquam ſine remedio ſalutari de ſeculo evocetur:* Cum ergo conſtans hæc, & perpetua Traditio nonniſi ab Apoſtolis ortum ducere potuerit; Calvinus eam erroris inſimulans Apoſtolos erroris damnet neceſſe eſt.

V. Quoad mulieres, nimirum, eis licere in caſu neceſſitatis Baptiſma conferre; eadem Traditio indicat, quæ numquam a tali miniſterio eas excludit. Rationem autem dat S. Thom. 2. *par. qu.* 67. *art.* 4. Nam *Chriſtus eſt qui principaliter baptizat, ſecundum illud Joan:* 1. Super quem videris ſpiritum deſcendentem, & manentem, hic eſt qui baptizat. *Dicitur autem ad Coloſſ.* 3. *quod* in Chriſto non eſt maſculus, & femina: *Et ideo ſicut maſculus poteſt baptizare, quaſi miniſter Chriſti, ita etiam & femina.*

Addit vero: *Quia tamen* Caput mulieris eſt vir, & caput viri eſt Chriſtus, *ut dicitur* 1. *Cor.* 11. *non debet mulier baptizare, ſi adſit copia viri; ſicut nec laicus præſente Clerico, nec Clericus præſente Sacerdote; qui tamen poteſt baptizare præſente Epiſcopo, eo quod hoc pertineat ad officium Sacerdotis.*

VI. Rurſus: ſi mulier in caſu neceſſitatis baptizare non poſſet, hoc foret, vel quia invalide baptizaret, vel quia illicite. Sed non primum: nam etiamſi extra caſum neceſſitatis, & præſente viro baptizaret; peccaret quidem, ſed valide baptizaret. Neque ſecundum: nam hoc nulla lege ei prohibetur. Non naturali; quia hac potius tenetur ſuccurrere proximo ſpiritualiter periclitanti. Non poſitiva divina; cum legis hujus nullum veſtigium ſit in Scriptura, ut dicemus. Non eccleſiaſtica; cum hæc potius illi hoc permittat, dum eas non excludit, ut videmus; ergo &c.

§. II.

Objectiones contrariæ.

VII. OPpones primo, Baptiſmum laicis datum non valere, ſic. Nullus laicus in Scriptura legitur baptizaſſe, ſed vel Epiſcopus, aut Sacerdotes, quales erant Apoſtoli; vel Diaconus, ut Philippus, qui baptizavit Samaritanos, & Eunuchum; ergo &c.

Reſpondeo primo, neg. ant. Oſtendimus enim ſupra, Apoſtolos ante Paſſionem baptizaſſe Baptiſmo Chriſti; qui tamen tunc nullo erant ordine initiati. Rurſus: Ananias baptizavit Saulum; quem tamen laicum tunc fuiſſe probabile eſt; cum hoc acciderit primo anno a Paſſione Chriſti: quo tempore nulli erant ordinati Sacerdotes, præter Apoſtolos, neque erant ulli Diaconi, præter ſeptem.

Reſpondeo ſecundo, dato ant. neg. conſ. Non enim omnia, quæ ritum concernunt, in Scriptura contineri neceſſe eſt: multa enim Traditione ab Apoſtolis accepta tenemus, quæ in præſenti caſu præſto eſt. A Chriſto enim ad hæc uſque tempora, nemo de validitate Baptiſmi a laico dati dubitavit.

VIII. Oppones ſecundo. Chriſtus ſolus Apoſtolos allocutus eſt, cum facultatem baptizandi dedit, Matthæi 28. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos:* Apoſtoli autem Sacerdotes erant.

Confirmatur. Ex quo ſolos Apoſtolos allocutus eſt Chriſtus, *Joan:* 20. *ver.* 23. cum dixit: *Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis:* eoſque ſolos alloquebatur, *Lucæ* 22. *ver.* 19. *Hoc facite in meam commemorationem;* inferimus, Solos Sacerdotes, & non laicos poſſe abſolvere a peccatis, & conficere Euchariſtiam; ergo &c.

IX. Reſpondeo, quod ſi allato textu aliquid evincitur, evincitur etiam Baptiſma collatum ab Apoſtolis ante ſuam Ordinationem, & a Philippo, qui cum eſſet ſolum Diaconus evangelizabat, & baptizabat, fuiſſe nullum. — Dico ergo, illis verbis ſolum indicari, Miniſtros ordinarios, ſolemnitatis, ex officio Baptiſmi eſſe ſolos Sacerdotes; non vero excludi a validitate Baptiſmi Miniſtros neceſſarios, & extraordinarios; ita ut Baptiſmus a laico etiam in neceſſitate collatus ſit iterandus: contrarium enim perpetua Eccleſiæ praxis oſtendit.

X. Ad Confirm. diſparitas eſt. Quia abſolvere a peccatis, & Euchariſtiam conficere ſunt actus potiſſimi, qui in Eccleſia exer-

exerceri poſſint: nec ſunt tantæ neceſſitatis, quin alia via ſuppleri poſſint: ideoque valide exerceri poſſunt ab iis ſolum, qui ſunt in Eccleſia majores, quales ſunt Sacerdotes. At baptizare; cum non ſit aliud, quam introducere aliquem in infimo populo Eccleſiæ, eſt actus minimus. Cumque ſit maximæ neceſſitatis, nec alia via plerumque ſuppleri poſſit: ideo licet ex officio ſolis Sacerdotibus competat; permittitur tamen, ne ſalus æterna hominis periclitetur, ex indulgentia Chriſti, & Eccleſiæ, ut in neceſſitate a quocumque etiam laico exerceatur.

XI. Nec dicas. Majus eſt baptizare, quam alia ſacramentalia perficere in Baptiſmo, quæ ad ſolemnitatem pertinent: ſed hoc laicis non conceditur; ergo &c. — Reſpondetur enim ex dictis, ea, quæ ſolemnitatis ſunt in Baptiſmo, non eſſe neceſſitatis: ideoque a ſolo Sacerdote peragi poſſunt, vel a Diacono ex commiſſione. Quæ autem ad ſubſtantiam Baptiſmi pertinent, quia neceſſaria ſunt ad ſalutem, a quocumque peragi poſſunt.

XII. Oppones tertio cum Calvino, ſaltem non eſſe licitum laicis baptizare, ex S. Auguſt. *lib.* 2. *contra Epiſt. Parmeniani, c.* 13. dicente: *Quamquam etſi laicus aliquis pereunti dederit* (Baptiſmum) *neceſſitate compulſus, quod cum ipſe acciperet, quomodo dandum eſſet, addidicit, neſcio, an pie quiſquam dixerit repetendum. Nulla enim cogente neceſſitate, ſi fiat, alieni muneris uſurpatio eſt: ſi autem neceſſitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum eſt.* Ubi Auguſt. videtur dubitare primo: An Baptiſmus a laico collatus validus ſit, Secundo: an etiam urgente neceſſitate, ſine peccato collatus ſit.

XIII. Reſpondeo, neg. ant. Nec oppoſitum eruitur ex S. Auguſt. Nam primo: verba illa *neſcio an pie* non ſunt dubitantis, ſed aſſerentis; continent enim hunc ſenſum, *nonniſi impie* affirmari poteſt: loquitur enim ibi de laicis hæreticis, de quibus dixerat: *Habent in Baptiſmo quod per eos dari poſſit.* Cum vero ſecundo dicit: *Aut nullum, aut veniale delictum eſt;* indicat, nullum eſſe delictum, ſi in perquirendo Sacerdote diligentia moralis adhibita fuit: eſſe autem veniale, cum non omni diligentia præmiſſa baptizat.

XIV. Oppones quarto contra idem, Concilium Eliberitanum, *Can.* 38. ſupra citatum concedere ſolum baptizatis, vel iis, qui Baptiſmi innocentiam ſervaverunt, & non ſunt bigami, facultatem baptizandi in neceſſitate; nempe in periculo naufragii. Ait enim: *Qui lavacrum ſecure integrum habet, nec ſit bigamus.* Ergo non omnibus laicis licitum eſt in neceſſitate baptizare.

XV. Reſpondeo, Canone illo abſolute non præſcribi, ut Baptiſmum in neceſſitate miniſtrare poſſit ſolus baptizatus, qui baptiſmalem juſtitiam ſervarit, & qui bigamus non ſit: ſed præſcribi, ut, ſi plures laici ſint in illo periculo, pro Baptiſmo conferendo is præferatur, qui ſit baptizatus, pœnitentiæ publicæ nondum addictus, nec bigamus: quia talis ſecundum diſciplinam illius temporis debebat eſſe Sacerdos baptizaturus, cujus vices in eo caſu debet aſſumere; non vero præſcribi, quod ſi ſolus ſit baptizare licite non poſſit.

XVI. Oppones quinto, de mulieribus. Tertull. *lib. de Bapt. cap.* 17. qui laicis maſculis facultatem baptizandi indulget, hoc execratur in feminis, dicens: *Petulantia autem mulierum, quæ uſurpavit docere, utique non etiam tingendi jus ſibi pariet.* Indeque rejecta tamquam apocrypha hiſtoria Theclæ (ſub nomine Pauli Apoſtoli ſuppoſita) qua Theclam docuiſſe, & baptizaſſe narrabatur, dicit: *Quam enim fidei proximum videretur, ut is* (Paulus) *docendi, & tingendi daret feminæ poteſtatem, qui ne diſcere quidem conſtanter mulieri permiſit. Taceant* (inquit) *& domi maritos ſuos conſulant.* Quod dicit etiam, *lib. de Velandis Virg. cap.* 9.

Confirmatur ex Concil. Carthagin. IV. *Can.* 100. Ubi dicitur: *Mulier baptizare non præſumat.*

XVII. Reſpondeo, Tertullianum ibi arguere petulantiam quarumdam mulierum ex hæreſi Marcioniſtarum; quæ, exemplo Theclæ, etiam citra neceſſitatem, jus baptizandi non ſolum privatim, ſed & ſolemniter, ſicut etiam docendi, cæteraque officia, quæ Sacerdotis ſunt, publice peragendi ſibi arrogabant. Hæc enim habet citato, lib. de Velandis Virg. cap. 9. *Non permittitur mulieri in Eccleſia loqui, ſed nec docere, non tingere, nec offerre, nec ullius virilis muneris, nedum ſacerdotalis officii, ſortem ſibi vendicari.*

XVIII. Ad Confirm. ſimiliter dico, Concilii mentem eſſe, ſolum excludere mulieres a miniſtrando Baptiſmate ſolemniter, & in conventu, ſeu Eccleſia. Ait enim, Can. 99. *Mulier quamvis docta, & ſancta, viros in conventu docere non præſumat.* Deinde ſubdit: *Mulier baptizare non præſumat*, nimirum, in conventu, & publice. Cæterum ſicut poteſt domi privatim, & ex charitate docere; ita poteſt imminente periculo, ſi alius non adſit, privatim baptizare.

XIX. Sed dices. Qui baptizat, videtur in ſpirituali regeneratione habere officium patris: ſed hoc mulieri non competit; ergo &c.

Reſpondeo ex D. Thom. 3. *par. qu.* 67. *art.* 4. *ad* 3. neg. min. Quia *In generatione carnali maſculus, & femina operantur ſecundum virtutem propriæ naturæ: & ideo femina non poteſt eſſe principium generationis activum, ſed paſſivum tantum. Sed in generatione ſpirituali neuter operatur in virtute propria, ſed inſtrumentaliter tantum, per virtutem Chriſti: & ideo eodem modo poteſt vir, & mulier in caſu neceſſitatis baptizare.*

§. III.

De Infideli non baptizato.

XX. DIco. Infidelis non baptizatus poteſt, ſi utatur debita materia, & forma intendens facere quod facit Eccleſia, valide baptizare. Ita S. Thom. citato loco, *art.* 5. cujus verba referre placet: *Reſpondeo dicendum; quod hanc quæſtionem Auguſtinus indeterminatam reliquit. Dicit enim, lib.* 2. *contra Epiſt. Parmeniani* (cap. 13.) Hæc quidem alia quæſtio eſt: utrum & ab his, qui numquam fuerunt Chriſtiani, poſſit Baptiſmus dari: nec aliquid temere inde affirmandum eſt ſine auctoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei ſufficit.

Poſtmodum vero per Eccleſiam determinatum eſt, quod non baptizati, ſive ſint Judæi, ſive Pagani, poſſunt ſacramentum Baptiſmi conferre; dummodo in forma Eccleſiæ baptizent. Unde Nicolaus I. Papa reſpondet, de Conſecr. diſt. 4. *cap.* 24. *ad conſulta Bulgar.* A quodam Judæo, neſcitis an Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra aſſeritis baptizatos, & quid inde ſit agendum conſulitis. Hi profecto ſi in nomine Sanctæ Trinitatis baptizati ſunt, rebaptizari non debent: ſi autem forma Eccleſiæ non fuerit obſervata, ſacramentum Baptiſmi non confertur. *Et ſic intelligendum eſt, quod Gregorius III. ſcribit Bonifacio Epiſcopo* (cap. 52. de Conſecr. diſt. 4.) quos a Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, *ſcilicet Eccleſiæ forma non ſervata*, ut denuo baptizes in nomine Trinitatis mandamus.

Et hujus ratio eſt. Quia ſicut ex parte materiæ, quantum ad neceſſitatem ſacramenti, ſufficit quæcumque aqua: ita etiam ſufficit ex parte Miniſtri quicumque homo. Et ideo etiam non baptizatus in articulo neceſſitatis baptizare poteſt: ut ſi duo non baptizati ſe invicem baptizent, dum prius unus baptizaret alium, & poſtea baptizaretur ab eodem, & conſequeretur uterque non ſolum ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti. Si vero extra articulum neceſſitatis hoc fieret, uterque graviter peccaret, ſcilicet baptizans, & baptizatus; & per hoc impediretur Baptiſmi effectus licet non tolleretur ipſum ſacramentum. Hæc S. Thomas, quæ expoſitione non indigent.

XXI. Plura de hac quæſtione produci poſſent. Sed quia eam examinavimus in *Tract. de Sacr. in gen. qu.* 7. *dub.* 5. ubi ſtatuimus in Miniſtro, ut valide perficiat ſacramentum, non requiri fidem; ideo conferantur ibi dicta.

Solum adverto cum S. Thom. loco citato *ad* 1. quod cum homo baptizans adhibeat tantummodo miniſterium exterius, ſed Chriſtus ſit qui interius baptizat; qui poteſt uti hominibus ad quodcumque voluerit, conſequenter etiam uti poteſt non baptizatis ad dandum Baptiſmum. Quia, ut Nicolaus Papa dicit, Baptiſmus *Non eſt illorum*, ſcilicet baptizantium, *ſed ejus*, ſcilicet Chriſti. Quod docet etiam Auguſt. *lib.* 3. *contra Creſcentium, cap.* 6. Licet autem loco a S. Thoma ſuperius relato dicat, ſe quæſtionem hanc Concilio definiendam relinquere; attamen, *lib.* 7. *de Bapt. contra Donat. cap.* 53. dicit: *Si quis forte me in eo Concilio conſtitutum, ubi talis quæſtio verſaretur.... cogeret ut dicerem, quæ ipſe ſentirem.... Nequaquam dubitarem, habere eos Baptiſmum: qui ubicumque, a quibuſcumque illud verbis evangelicis conſecratum, ſine ſua ſimulatione; & cum aliqua fide accepiſſent.*

XXII. Adverto inſuper cum eodem, ad 2. *Quod ille, qui non eſt baptizatus, quamvis non pertineat ad Eccleſiam re, vel ſacramento; poteſt tamen ad eam pertinere intentione, & ſimilitudine actus; in quantum ſcilicet intendit facere quod facit Eccleſia, & formam Eccleſiæ ſervat in baptizando, & ſic operatur, ut miniſter Chriſti, qui virtutem ſuam non alligavit baptizatis, ſicut nec etiam ſacramentis.*

XXIII. Adverto tandem cum eodem, *ad* 3. quod licet non baptizatus non poſſit alia ſacramenta ſuſcipere, quia non ſunt tantum neceſſitatis, ſicut Baptiſmus; conceditur tamen, ut etiam non baptizatus poſſit dare Baptiſmum, propter ejus ſummam neceſſitatem ad ſalutem.

D u b i u m III.

De Baptiſmate ab hæreticis dato.

§. I.

Quinam illud reprobaverint.

I. QUamvis hac in re aliqua dixerimus in *Tract. de Sacram. in genere, qu.* 7. *dub.* 5. agentes de fide Miniſtri; quia tamen quæſtio hæc de Baptiſmo ab hæreticis collato magna contentione olim exarſit; virum ſtudioſum de iis, quæ circa illam contigerunt, non abs re erit plene imbuere. Primo ergo recenſebimus eos, quibus Baptiſma ab hæreticis collatum, tamquam inane improbatum fuit. Secundo: an illi ſuum errorem aliquando depoſuerint. Tertio: an peccaverint rebaptizando ab hæreticis baptizatos. Quarto: quid circa hoc Stephanus Papa egerit, ac ſenſerit. Quinto: de plenario Concilio, in quo hæc controverſia finita fuit. Ultimo: Eccleſiæ catholicæ fidem exponemus.

II. Quoad primam, dico primo. Agrippinus, qui deſinente ſeculo ſecundo Carthaginenſem rexit Eccleſiam, primus fuiſſe cenſetur, quia Baptiſmum ab hæreticis datum abdicavit. Hoc colligitur ex S. Cypriano, qui Agrippino in Epiſcopatu, & in errore ſucceſſit: Cyprianus enim nullum Agrippino antiquius pro ſua opinione laudat monumentum. Epiſtola enim 73. quæ eſt ad Jubajanum, *Apud nos* (inquit) *non nova, aut repentina res eſt, ut baptizandos cenſeamus eos, qui ab hæreticis ad*

Eccleſiam veniunt: quando multi jam anni ſint, & longa ætas, ex quo ſub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Epiſcopi plurimi (nimirum in Concilio habito anno 215. cujus meminit idem Cyprianus, Epiſt. 71. ad Quintum) *hoc ſtatuerunt, atque exinde in hodiernum tot millia hæreticorum in Provinciis noſtris ad Eccleſiam converſi, non aſpernati ſint, neque cunctati: immo & rationabiliter, & libenter amplexi ſint, ut lavacri vitalis, & ſalutaris Baptiſmi gratiam conſequerentur.* Quibus verbis indicatur, nedum primi dicti erroris auctorem fuiſſe Agrippinum; ſed & Agrippinum multis annis Cyprianum in ſede Carthaginenſi præceſſiſſe, ideoque non fuiſſe immediatum ejus ſucceſſorem.

Idem ex Cypriano S. Auguſt. *lib. 2. de Bapt. contra Donat. cap. 7.* affirmat, dicens: *Hanc ergo ſaluberrimam conſuetudinem* (de rebaptizandis hæreticis) *per Agrippinum prædeceſſorem ſuum dicit S. Cyprianus quaſi cœpiſſe corrigi. Sed ſicut diligentius inquiſita veritas docuit, quæ poſt magnos dubitationis fluctus ad plenarii Concilii confirmationem perducta eſt; verius creditur; per Agrippinum cœpiſſe corrumpi, quam corrigi.* Eadem ſcribit, *lib. 3. de Bapt. cap. 12.*

Nec refert, quod Tertullianus ſæpe reſtetur, ſe Baptiſma hæreticorum improbare. —— Nam cum Tertullianus eodem tempore quo Agrippinus Carthagine vixerit, hanc de Baptiſmo doctrinam ab Agripino hauſiſſe credendus eſt.

Error iſte ab Agrippino in Africa præformatus, in Orientem cito propagatus fuit; ibique magni nominis viros propugnatores habuit, Firmilianum Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopum, & S. Dionyſium Alexandrinum. Stabilitus etiam fuit in Conciliis Iconienſi, & Synadenſi in Aſia, quorum meminit Euſebius, *lib. 7. Hiſt. cap. 6.*

III. Dico ſecundo. Medio tertio ſeculo S. Cyprianus cum aliis Epiſcopis Africanis errorem ſupra relatum Agrippini acriter defendendum ſuſcepit. Cum enim Januarius, aliique Numidiæ Epiſcopi de hac re ad S. Cyprianum litteras dediſſent, alioſque Epiſcopos in Synodo coacta anno 258. poſt multa ſancitum fuit, neminem foris extra Eccleſiam baptizari valide poſſe: quam definitionem Januario, aliiſque Numidiæ Præſulibus per litteras notam fecerunt.

Ut autem ea, quæ in præcedente Concilio ſtatuta fuerunt, pleniore ſententia confirmarentur, eodem anno aliud Concilium convocavit: cui ſupra ſeptuaginta Epiſcopi nedum ex Africa, ſed ex Numidia adfuerunt. In hoc Acta prioris Synodi confirmata ſunt, nempe, Baptiſma extra Eccleſiam datum irritum eſſe. Hujus Concilii Epiſtolam Synodicam S. Cyprianus ad Stephanum tunc Romanum Epiſcopum direxit; qua de rebus in Concilio actis eum certiorem reddit.

Eodem anno 258. Kalendis Septembris tertium Concilium Carthagine habuit S. Cyprianus (cujus Acta in operibus ejus leguntur) conſtans 87. Epiſcopis ex Africa, Mauritania, & Numidia. In eo lectæ fuerunt litteræ Jubajani ad Cyprianum, & Cypriani ad Jubajanum reſcriptæ de hæreticis baptizandis. Lectæ etiam creduntur litteræ Stephani Papæ Cypriano reſcribentis, nihil innovandum circa Baptiſmum hæreticorum: Harum tamen nulla ratio in eo Concilio habita eſt: ſed unanimi conſenſu ea, quæ in duobus prioribus ſtatuta fuerant de hæreticorum Baptiſmate, confirmata ſunt.

§. II.

An præfati Patres errorem aliquando depoſuerint.

IV. Dico. Incertum omnino eſt, an S. Cyprianus aliique cum eo ante mortem depoſuerint errorem ſuum de hæreticis iterato baptizandis. Probatur. Nam eos errorem ſuum depoſuiſſe incertum eſt, quos nec propria ſcripta, nec antiqua monumenta illum depoſuiſſe teſtantur: at neque ex propriis Cypriani ſcriptis, neque ex monumentis antiquis colligi poteſt, an Cyprianus, aliique tum Africani, tum Aſiatici errorem ſuum depoſuerint; ergo &c. Min. Probatur. De S. Cypriano dubius hæſit S. Auguſtinus, *lib. 2. de Bapt. contra Donat. cap.* 4. dum ait: de Cypriano: *Si enim Petrum laudat, & prædicat ab uno poſteriore collega patienter, concorditerque correctum, quanto citius ipſe cum Concilio Provinciæ ſuæ univerſi Orbis auctoritati patefacta veritate ceſſiſſet; quia & uni verum dicenti & demonſtranti poſſet facillime conſentire tam ſancta anima, tam pacata, fortaſſe factum eſt, ſed neſcimus. Neque enim omnia, quæ illo tempore inter Epiſcopos geſta ſunt, memoriæ, litteriſque mandari potuerunt, aut omnia quæ mandata ſunt, novimus.* Item, *Epiſt.* 48. (modo 93.) *ad Vincentium, cap.* 10. ait: *Correxiſſe autem iſtam ſententiam non invenitur: non incongruenter tamen de tali viro exiſtimandum eſt, quod correxerit; & fortaſſe ſuppreſſum ſit ab eis, qui hoc errore nimium delectati ſunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.* Quibus Auguſtinus incertum ſe eſſe prodit; licet ex pietate propendat, quod Cyprianus errorem depoſuerit. Unde poſt multa ibi; *Cyprianus* (inquit) *aut non ſenſit omnino, quod eum ſenſiſſe recitatis; aut hoc poſtea correxit in regula veritatis.*

V. Scio, S. Hieronymum, *Dial. contra Luciferianos*, aſſerere, Africanos errorem depoſuiſſe: *Conatus eſt* (inquit) *beatus Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena: & idcirco hæreticorum Baptiſma reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Epiſcopum, qui a beato Petro viceſimus ſextus fuit, ſuper hac re Africanam Synodum direxit: ſed conatus ejus fruſtra fuit. Denique illi ipſi Epiſcopi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo ſtatuerant, ad antiquam conſuetudinem revoluti, novum emiſere Decretum.*

VI. Verum eſto id Hieronymus, qui extra Africam erat, protulerit; non ſufficit tamen ad firmandam certitudinem de depoſitione erroris aliorum cum Cypriano ſentiendum: maxime cum non proferat monumentum, ex quo id hauſerit: & S. Auguſtinus, qui in Africa erat, & coævus, dubius ſit de hac re, & aſſerat, nullis monumentis hoc poſſe probari. Addo: Donatiſtas gloriatos fuiſſe, ſe auctoritate illius Concilii a Cypriano coacti, rebaptizare: inanis autem fuiſſet eorum gloriatio, ſi eos, qui cum Cypriano hæreticos rebaptizandos ſtatuerant, errorem depoſuiſſe, certo conſtituiſſet.

VII. De Aſiaticis, ab errore eos reſipuiſſe cenſet Baronius. Sed hoc pariter eſſe incertum, probatur. Nam ex una parte Dionyſius Alexandrinus ſcribens ad Xiſtum Papam Stephani ſucceſſorem, aperte ſuffragatur iis, qui collatum ab hæreticis Baptiſma irritum eſſe cenſebant, cui opinioni fatetur ſe adhærere, propter maximam Conciliorum (Iconii nempe, ac Synadis) auctoritatem. Quod certe non dixiſſet, ſi illi ipſi Antiſtites, qui præfatis Conciliis interfuerunt, Decreta ibi edita de rebaptizandis hæreticis reſcidiſſent. —— Rurſus. S. Baſilius, *Epiſt. 1. ad Amphilochium*, Can. 1. teſtatur, Cyprianum, & Firmilianum in ea fuiſſe ſententia, ut Catharos, Encratitas, alioſque hæreticos cenſeret rebaptizandos. Et *Epiſt. 2. Can.* 47. de iiſdem hæreticis dicit: *Nos eadem ratione eos rebaptizamus.* Vigebat ergo tempore Baſilii Magni in Cappadocia mos rebaptizandi plures hæreticos, etſi in forma Eccleſiæ baptizatos: at ſi Firmilianus illum errorem olim ejuraſſet, hoc non potuiſſet latere Baſilium; qui & ipſe Cappadox erat, & Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopus: immo ex Eccleſiæ illius monumentis recantatam palinodiam compertam habuiſſet; ergo &c.

VIII. Ex alia autem parte hoc incertum faciunt ſequentia, quæ pro oppoſita ſententia adducit Baronius. Primo, quia idem Dionyſius Alexandrinus, apud Euſebium, *lib. 7. Hiſt. cap.* 5. ſcribens Stephano Papæ, ei gratulatur, quod omnes Orientales Eccleſiæ, quæ antea fuerant diſſentione diſtractæ, ad concordiam ſint reductæ. —— Sed quia hanc gratulationem, non propter extinctum errorem rebaptizantium, ſed propter extinctam hæreſim Novatianorum fuiſſe factam, conſtat ibi, ex *cap.* 4. ideo ex hoc nihil certum erui poteſt. Potius colligi poſſet, Dionyſium opinionem mutaſſe ex iis, quæ apud Euſebium, *lib. 7. cap.* 9. refert Xiſto Papæ: quod cum occurriſſet ſibi quidam homo ab hæreticis baptizatus, ipſum cum lacrymis obſecrans, ut baptizaretur; non auſus fuit id præſtare: quem ſcrupulum certe non habuiſſet, ſi in errore rebaptizantium perſeveraſſet. Verum his, & ſupra allatis bene penſatis, nil certi in hac re haberi poſſe cenſeo.

§. III.

An peccaverint Patres ſuſtinentes hæreticos eſſe rebaptizandos?

IX. Dico primo. Probabiliter ſuſtineri poteſt, nec Africanos neque Orientales Patres peccaſſe in hoc præciſe, quod faverint rebaptizationi baptizatorum ab hæreticis. Probatur. Quia Patres illi, tum Africani, tum Orientales cauſam de baptiſmate hæreticis iterando judicabant, non ad fidem, aut mores, ſed ad meram diſciplinam ſpectare; ideoque arbitrabantur licere unicuique Eccleſiaſticæ Provinciæ hac in re leges condere, quibus hæretici inhabiles fierent ad baptizandum. Maxime cum hac in re nil ab Eccleſia Univerſali ſtatutum eſſet; & Stephanus Papa, & Occidentales alii nonniſi Traditionem, & conſuetudinem pro ſe allegarent: cui Traditioni, & conſuetudini, quam exiſtimabant mere humanam, refragari ſe poſſe credebant, vel, ea non obſtante, liberam eſſe quamcumque Eccleſiam ad faciendum, quod ipſa melius judicaret; ergo in hoc præciſe, quod dictam opinionem defenderent, non peccabant. Sicut non peccaret, qui ritus, ac diſciplinam particularem in aliqua Provincia nondum ab Eccleſia damnatam tueretur, ac obſervaret; etſi aliarum Eccleſiarum ritibus contraria ſit.

X. Porro: quod hoc animo tuerentur rebaptizationem hæreticorum ſupradicti Patres, probatur. Nam Firmilianus ex Oriente reſcribens ad Cyprianum, id teſtatur his verbis: *Circa celebrandos dies Paſchæ, & circa multa alia divinæ rei ſacramenta, videat quis, eſſe apud Romanos aliquas diverſitates; nec obſervari illic omnia æqualiter, quæ Jeroſolymis obſervantur; ſecundum quod in cæteris quoque pluribus Provinciis multa pro locorum, & nominum diverſitate variantur: nec tamen propter hoc ab Eccleſiæ Catholicæ pace, atque unitate aliquando diſceſſum eſt. Quod nunc facere Stephanus auſus eſt, rumpens adverſum vos pacem, quam ſemper Anteceſſores ejus vobiſcum amore, & honore mutuo cuſtodierunt.* Si ergo Firmilianus cauſam de Baptiſmate comparat cum conſuetudinibus, quæ diverſis in locis variantur, & diverſimode obſervantur; ſignum eſt eam non fidei, aut morum, ſed meræ diſciplinæ cauſam reputaſſe.

XI. Quod Firmilianus in Oriente, idem ſentiebat in Occidente Cyprianus. Is enim ad Jubajanum ſcribens, Epiſt. 73. *Hæc tibi* (inquit) *breviter pro noſtra mediocritate reſcripſimus, Frater chariſſime, nemini præſcribentes, aut prædicantes quo minus unuſquiſque Epiſcoporum, quod putat, faciat, habens arbitrii ſui liberam poteſtatem.* Non relinqueret autem Cyprianus liberam poteſtatem faciendi quod ſibi libuerit in cauſa, quam exiſtimaret, ad fidem, aut mores pertinere.

Idem ſentit S. Baſilius, qui in ſua prima *Epiſt. ad Amphilochium*, licet iterandum duceret Encratitarum Baptiſma; attamen, an in praxi iterato conferri debeat, Provinciarum conſuetudini permittit. —— S. Auguſt. etiam de rebaptizantium hæreticos more loquens, *conſuetudinis* nomine pluries illum nuncupat; cum e contra rebaptizationem Catholicorum, nefandum ſcelus vocet: *Ego autem* (inquit lib. de unico Baptiſmo contra Petilianum cap. 13.) *ut quod de hac re ſentio, dicam, rebaptizare hæreticos, quod illi feciſſe dicuntur, tunc fuit humani erroris: rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc iſti faciunt, ſemper eſt diabolicæ præſumptionis.*

XII. Denique probo ſic. S. Auguſt. *lib. 2. de Bapt. c.* 4. excuſat S. Cyprianum, quod morem Africanum de rebaptizandis hæreticis, etiam poſt Decretum Stephani Papæ ſuſtineret, quia nondum erat celebratum plenarium Concilium: at ſi res fidei fuiſſet, neceſſarium non fuiſſet univerſæ Eccleſiæ Concilium, ut inexcuſabiles eſſent, qui rebaptizabant: non enim excuſantur, qui errorem contra fidem a Sancta Romana Sede damnatum pertinaciter propugnant, etiam ante Concilii generalis celebrationem; ut in cauſa Pelagianorum videre eſt, quibus ſpem Concilii generalis adimit idem Auguſt. ergo &c.

XIII. Dico ſecundo. Si ſpectetur modus, quo rebaptizantes opinionem ſuam tuiti ſunt, & quo adverſus Stephanum Papam ſe geſſerunt: vix a peccato excuſari poſſunt. Hinc S. Auguſtinus, in ſuis contra Donatiſtas libris, non raro aſſerit S. Cyprianum in hoc peccaſſe. *Lib.* enim 1. *de Bapt. c.* 18. illam praxim vocat *Humanæ infirmitatis errorem*; quem abundante charitate, qua flagrabat, dicit redditum fuiſſe venialem. Rurſus contendit, Cyprianum ad martyrii palmam perveniſſe. *Ut ſi qua in ejus lucidam mentem humanæ conditionis nebula irrepſerat, glorioſa ſerenitate fulgentis ſanguinis fugaretur.* Quod vero in modo Cyprianus exceſſerit; indicat S. Aug. *l. 5. de Bapt. c.* 25. Studio enim cauſæ, quam propugnabat, abreptus, acerbioribus dicteriis laceſſivit Stephanum; immo & affecit contumeliis. Legite eundem Cyprianum *Ep. 74. ad Pompejum Sabratenſem in Africa Epiſcopum*, ubi de Stephano ſic loquitur: *Nam inter cætera vel ſuperba, vel ad rem non pertinentia, vel ſibi ipſi contraria, quæ imperite, atque improvide ſcripſit, etiam illud adjunxit: ſi quis ergo a quacumque hæreſi veniens &c.* Deinde Stephanum arguit præſumptionis: *Quæ iſta obſtinatio eſt, quæque præſumptio humanam traditionem divinæ diſpoſitioni anteponere?* Hæc, & alia Cyprianus in Stephanum effundebat, falſo exiſtimans, eum quodcumque hæreticorum Baptiſma admittere, etſi verbis Evangelicis non collatum: Eum enim ſic carpit: *A quacumque hæreſi venientem baptizari in Eccleſia vetuit, ideſt omnium hæreticorum Baptiſmata juſta eſſe, & legitima judicavit.* Hinc patet, in eo Cyprianum peccaſſe, quod irreverentius quam par eſſet, Stephani decretum exceperit. Unde S. Aug. l. 5. de Bapt. c. 25.) *Jam illa* (inquit) *quæ in Stephanum irritatus Cyprianus effudit* (nimirum in Ep. ad Pompejum) *retractare nolo, quia & non opus eſt. Ea præterire melius eſt, quæ periculum pernicioſæ diſſenſionis habuerunt.*

XIV. Hinc eſto ab omni nævo purgari nequeat Cyprianus Stephani decreto obſiſtens; aliquam tamen excuſationis ſpeciem, tum ipſe, tum alii habuerunt. Tum quia: ut dicebant, exiſtimarunt, Stephanum vetantem baptizari in Eccleſia *ab omni hæreſi venientem*, admiſiſſe ut ratum omne Baptiſma hæreticorum, etſi datum abſque debita forma. Tum quia: cum Stephanus nil aliud opponeret ipſis, quam conſuetudinem, & Eccleſiæ praxim; hoc illis videbatur falſum. Cum enim oppoſita conſuetudo, & praxis eſſet in omnibus Eccleſiis Africæ, & multis etiam Orientis; arbitrabantur, hanc infringi non poſſe ſolo Stephani decreto uni Eccleſiæ Romanæ conſuetudini innixo. Cæteroquin paratus erat S. Cyprianus cum aliis ſe, ſuarumque Eccleſiarum conſuetudinem ſubmittere; ſi conſuetudo oppoſita Univerſalis Eccleſiæ conſenſione firmaretur. Ita S. Auguſt. lib. 2. de Bapt. c. 4. *Quapropter S. Cyprianus tanto excelſior, quanto humilior ... ſatis oſtendit, facillime ſe correcturum ſententiam ſuam, ſi quis ei demonſtraret, Baptiſmum Chriſti ſic dari poſſe ab iis, qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent. Unde multa jam diximus. Nec nos ipſi tale aliquid auderemus aſſerere, nos univerſæ Eccleſiæ concordiſſima auctoritate firmari: cui & ipſe ſine dubio crederet, ſi jam illo tempore quæſtionis hujus veritas eliquata, & declarata, per plenarium Concilium ſolidaretur.*

XV. Sed dices primo. Cyprianum excuſavimus, quia exiſtimabat, cauſam, de qua agebatur, ad fidem non pertinere: hoc autem eſſe falſum indicat ipſe, *Epiſt.* citata *ad Pompejum*. Ubi ſententiam Stephani errorem vocat, hæreticorum cauſam contra Chriſtianos, & contra Dei Eccleſiam defendere dicit, & divinæ diſpoſitioni humanam traditionem anteponere: quæ omnia indicant, Cyprianum exiſtimaſſe, cauſam illam non ad diſciplinam meram, ſed ad fidem pertinere.

XVI. Dices ſecundo. Eſto cum Auguſtino excuſari poſſit Cyprianus, qui rebaptizationi favit ante plenarium Concilium: excuſari tamen non poſſunt Athanaſius, Baſilius, & Cyrillus Jeroſolymitanus, qui ei pertinaciter adhæſerunt, etiam poſt plenarium Concilium. Sive enim hoc fuerit Arelatenſe primum, ſive Nicænum primum; celebratum fuit antequam Baſilius, & Cyrillus Epiſcopatu fungerentur, & antequam Athanaſius eſſet Alexandrinus Patriarcha.

XVII. Reſpondeo ad primam inſtantiam, nego min. Nam Cyprianus appellavit ſententiam Stephani errorem contrarium divinæ diſpoſitioni, non quia putaret, eam eſſe immediate contra revelata in Scripturis, & contra fidem: nullum enim Scripturæ textum unquam Stephano Cyprianus directe oppoſuit: ſed quia forte putabat, ſuam opinionem humano ratiocinio inferri, vel magis accedere ad diſpoſitiones divinas. Immo citata *Epiſt. ad Jubajanum* indicat Cyprianus, eam rationibus eſſe firmiorem, dicens: *Proinde fruſtra quidam, qui ratione vincuntur, conſuetudinem nobis opponunt, quaſi conſuetudo major ſit veritate.* —— Dici etiam poteſt, exiſtimaſſe, ſententiam Stephani eſſe contrariam divinæ diſpoſitioni; quia putabat Stephanum quodcumque hæreticorum Baptiſma probare, etiamſi debita forma non conferretur.

XVIII. Ad ſecundum dico, quod ſi plenarium Concilium fuit Arelatenſe I. cum hoc fuerit celebratum in Occidente; vel ad notitiam dictorum Patrum in Oriente degentium non pervenit; unde illius nunquam, cum de hæreticorum Baptiſmo ſermonem facerent, meminerunt: Vel ſi in eorum notitiam devenerit; putarunt, Definitionem illius Concilii ad œconomiam ſolum pertinere. Et ſicut non errabant, qui hæreticos ſine novo Baptiſmo admittebant, quia ſic moris erat apud illos; ita non eſſe damnandos, qui ſuum morem tenentes, eos rebaptizabant. Hinc Baſilius ipſe ſic unum approbat, ut non reprobet alterum: ideoque *Epiſt. 1. Canonica ad Amphilochium*, ait: *Quoniam nonnullis Aſiaticis omnino viſum eſt, propter multorum œconomiam, & diſpoſitionem, eorum Baptiſma ſuſcipi, ſuſcipiatur.*

XIX. Si vero plenarium illud concilium fuit Nicænum I. dici etiam poteſt, eos crediſiſſe, Concilium illud œconomice tantum fuiſſe locutum; ac proinde non abrogaſſe rebaptizationem iis in regionibus, in quibus jam invaluerat.

Addo: quod cum Nicænum id expreſſe non definierit, ſed tantum implicite, & illative: quatenus ſcilicet Paulianiſtarum Baptiſma improbavit, quia datum abſque invocatione Trinitatis; probavit autem Baptiſma Novatianorum, qui verbis Evangelicis abluebant; dici poteſt, præfatos Patres ad hanc illationem non attendiſſe, qua indirecte inferebatur, baptizatos verbis Evangelicis, etiamſi ab hæreticis eſſe valide baptizatos; ideoque iterum non baptizandos.

§. IV.

Quid in cauſa rebaptizationis egerit Stephanus.

XX. Stephanus Papa in cauſa rebaptizantium multa egit. Primo: anno 258. ad Synodicam Epiſtolam Concilii Africani de hæreticis rebaptizandis reſpondit. Secundo: Miſſos ad ſe ex Concilio Carthaginenſi Legatos, in quo rebaptizatio fuerat definita, nec audire voluit, nec pati, ut apud fideles hoſpitarentur. Tertio: Orientalibus, & Africanis, niſi a ſententia recederent, excommunicationem minatus eſt.

De his nemo eſt, qui non conveniat. Diſſenſio eſt inter Doctores. Primo: quia aliqui contendunt, Stephanum poteſtatis ſuæ limites tranſiliiſſe, cum in rebaptizantes excommunicationis minas intentavit. Secundo: alii aſſerunt, non comminatoria tantum, ſed & actuali, & quidem debita excommunicatione ſibi adverſantes Epiſcopos de facto multaſſe. Tertio: alii ſentiunt, dictum Papam in hoc erraſſe, quod omnium hæreticorum Baptiſma æque probaret: ſicut ab oppoſito Cyprianus, & ſibi adhærentes omnium improbabant.

XXI. Dico tamen primo. Stephanus Papa excommunicationis pœnam rebaptizantibus jure minatus eſt. Probo primo. Potuit Stephanus ſtricto jure minari, quod a Tridentino Concilio proxime lapſis ſæculis peractum eſt: at Tridentinum anathemate percuſſit eos, qui Baptiſmum ab hæreticis datum cum invocatione Trinitatis invalidum eſſe aſſererent, *Seſs. 7. de Bapt. Can.* 4. ergo &c. —— Secundo: Sententia, quæ hæreticos eſſe rebaptizandos tuebatur, quinquaginta ſolum Orientales, & 70. Africanos Epiſcopos, patronos habebat: e contra vero pro Stephano ſtabant totius fere Orbis Antiſtites, ut Auguſtinus *l. 3. contra Creſconium*, his verbis: *Proinde ſi omnino jam credendum ſit, quinquaginta Epiſcopis Orientalium id eſſe viſum, quod ſeptuaginta Afris, vel aliquanto etiam pluribus, contra tot millia Epiſcoporum, quibus is error in toto Orbe diſplicuit &c.* ergo exiguam illam partem, quæ ſuo toti non cohærebat, poterat ſeparationis minis terrere Stephanus, ni ſuo toti concineret.

XXII. Dices primo. Statutum eſt a nobis §. præcedente, Patres tum Orientales, tum Africanos non peccaſſe, etſi ad mortem uſque errorem ſuum tenuerint: at ſi jure excommunicationis minas intentaſſet Stephanus, jam peccaſſent; neque cum pietate e vivis exceſſiſſent, quia mortui pertinaces; ergo &c.

Reſpondeo, nego abſolute min. Quod enim excommunicationem minatus ſit Stephanus, arguit quidem futurum peccatum lethale errorem rebaptizandi poſt plenarium totius Orbis Concilium, in quo res ultimo tamquam dogma ad fidem ſpectans definita fuiſſet; non vero ante; quia nec Stephanus id definire voluit, ſed ſolum contrariam conſuetudinem opponere. Cumque tunc res diſciplinæ, non fidei putaretur; inculpabiliter ſaltem quoad ſubſtantiam exiſtimari poterat, licere cuique ſuam ſequi ſententiam, animo tamen ſemper parato eam deponendi, cum contrarium declaratum fuiſſet.

XXIII. Dices ſecundo. Res, quæ diſciplinæ ſunt, non fidei, aut morum, ad cauſam anathematis trahi non poſſunt: nam penes unamquamque Eccleſiam eſt ſuis ſtare ritibus, ſuiſque uſibus adhærere; ergo cum ad diſciplinam cauſa rebaptizantium ſpectaret, jam non potuit minis anathematis coerceri.

Reſpondeo primo, nego ant. Praxis enim Aſiæ celebrandi Paſcha quartadecima luna Martii, quacumque incidiſſet die, ritus, ac diſciplinæ erat: & tamen qui illi adhærebant, ſub nomine *Quartodecimanorum*, tamquam hæretici in Nicæno I. proſcripti fuerunt: & noſtris temporibus quot anathemati ſubjecta ſunt, quæ fidem non tangunt, ſed diſciplinam! Potuit ergo Stephanus ad minas devenire; quia res illa, ſi non fidem, pacem, & uniformitatem lædebat.

Reſpondeo ſecundo, quod licet cauſa rebaptizantium ſuis Patronis cauſa meræ diſciplinæ viſa ſit: revera tamen fidem, ac dogma tangens Stephano, & aliis videbatur tamquam evertens hoc principium: nempe, Baptiſma conferri non poſſe ſecundum formam a Chriſto præſcriptam, quin valide conferatur,